

Mali rječnik govora Nedelišća

Baričević, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:335895>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-26**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education -
Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

DIPLOMSKI RAD

MALI RJEČNIK GOVORA NEDELIŠĆA

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ana Baričević

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Mali rječnik govora Nedelišća

MENTOR: prof.dr.sc. Đuro Blažeka

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
1. UVOD	3
2. HRVATSKI JEZIK.....	4
2.1. Standardizacija hrvatskog jezika.....	4
2.2. Varijante u jeziku	7
3. KAJKAVSKO NARJEČJE	9
3.1. Povijesni razvoj kajkavskog narječja	9
3.2. Klasifikacija i rasprostranjenost kajkavskog narječja	11
4. OPĆINA NEDELIŠĆE	13
4.1. Povijest Nedelišća	14
4.2. Društvo i kultura Nedelišća	14
5. JEZIČNE OSOBINE GOVORA NEDELIŠĆA.....	17
5.1. Imenice	17
5.2. Pridjevi.....	19
5.3. Zamjenice.....	19
5.4. Brojevi	21
5.5. Glagoli	21
5.6. Prilozi.....	23
5.7. Veznici, uzvici i čestice	23
5.8. Prijedlozi.....	24
6. MALI RJEČNIK GOVORA NEDELIŠĆA	26
7. ZAKLJUČAK.....	41

LITERATURA.....	42
-----------------	----

SAŽETAK

Međimurska županija je najsjevernija hrvatska županija. U njoj je smještena Općina Nedelišće. To je ujedno i najveća međimurska općina, a najveće selo u toj općini je Nedelišće. Nedelišće ima povijest dugu nekoliko stoljeća te je u prošlosti bilo važno gospodarstvo i kulturno središte ovog kraja.

Danas je Nedelišće poznato po brojnim malih gospodarstvenicima i poljoprivrednicima, vrijednim kulturnim spomenicima, brojnim manifestacijama i događanjima kao i udrugama koje djeluju na različitim područjima. Nedelišće je selo koje ulaže u vlastitu infrastrukturu i standard mještana te se u tom kontekstu provode i brojni javni projekti.

Govor Nedelišća dio je kajkavskog dijalekta koji je sačuvao neke osobine praslavenskog jezika. Ovaj govor obilježen je korištenjem ekavice te specifičnošću deklinacije, konjugacije i komparacije. Također, ima tipični međimurski naglasni sustav kao i pojedine elemente koji su posljedica utjecaja slovenskog jezika.

Ključne riječi: hrvatski jezik, govor Nedelišća, kajkavsko narječje, mali rječnik

SUMMARY

Međimurje County is the northernmost Croatian county. The Municipality of Nedelišće is located in it. It is also the largest municipality in Međimurje, and the largest village in that municipality is Nedelišće. Nedelišće has a history of several centuries and in the past was an important economy and cultural center of this area.

Today, Nedelišće is known for its numerous small businesses and farmers, valuable cultural monuments, numerous manifestations and events, as well as associations that operate in various fields. Nedelišće is a village that invests in its own infrastructure and the standard of the locals, and in this context numerous public projects are being implemented.

The language of Nedelišće is part of the Kajkavian dialect, which has preserved some features of the Proto-Slavic language. This speech is marked by the use of ekavica and the specificity of declension, conjugation and comparison. It also has a typical Međimurje accent system as well as certain elements that are a consequence of the influence of the Slovenian language.

Key words: Croatian language, Nedelišće dialect, Kajkavian dialect, small dictionary

1. UVOD

Nedelišće je najveće naselje u Međimurskoj županiji. Međutim, bez obzira na navedeno te na činjenicu da ovo selo ima specifičnosti u svojem govoru, do danas nisu provedena detaljna istraživanja mjesnog govora Nedelišća.

Da bi se stekla jasnija slika specifičnosti Nedelišća i njegovog mjesnog govora, u ovom radu su prikazane glavne povijesne i suvremene činjenice o Nedelišću kao i specifičnost govora u Nedelišću. Također, na temelju razgovora s mještanima Nedelišća napravljen je mali rječnik govora Nedelišća.

Cilj rada je očuvati vrijednost mjesnog govora Nedelišća te dati doprinos jezičnim istraživanjima govora Nedelišća.

2. HRVATSKI JEZIK

Hrvatski jezik je službeni jezik u Republici Hrvatskoj. Ubraja se među južnoslavenske jezike, među kojima su i: slovenski, bošnjački, srpski, crnogorski, makedonski i bugarski. Osim stanovništva u Hrvatskoj, hrvatskim se jezikom služe Hrvati u Bosni i Hercegovini, ali i u drugim državama gdje žive Hrvati. Ako se osvrne na povijest, hrvatski jezik nije se uvijek nazivao hrvatskim, već su rabljeni nazivi kao što su: ilirski, slovinski, slavonski, dalmatinski i horvatski. Hrvatski jezik ima štokavsko, kajkavsko i čakavsko narječje, a među njima je najrasprostranjenije štokavsko narječje (<https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=89EC341E644D4919!720&ithint=file%2cdocx&app=Word&authkey=!AL9tq8DOo3a1ZP0>).

Hrvatski standardni jezik temelji se na pojedinim novoštokavskim govorima. Standardizacija hrvatskog jezika započela je u drugoj polovici 18. stoljeća. Međutim, hrvatski jezik ima bitno dulju povijest. Najstariji zapisi na hrvatskom jeziku potječu iz 11. stoljeća, a u to vrijeme je službeni jezik svih Slavena bio staroslavenski (starocrkvenoslavenski). Taj je jezik ostao zapisan u crkvenim i političkim dokumentima. No, s vremenom je došlo do promjene tog jezika na način da su u njega unošeni hrvatski elementi na područjima gdje su živjeli Hrvati. Poradi toga, postoje u ranoj hrvatskoj povijesti spomenici pisani narodnim jezikom (<https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=89EC341E644D4919!720&ithint=file%2cdocx&app=Word&authkey=!AL9tq8DOo3a1ZP0>).

U hrvatskom jeziku, osim izvornih hrvatskih riječi, ima i puno riječi iz ostalih slavenskih jezika te iz grčkog, latinskog, talijanskog, njemačkog, engleskog i turskog jezika. Hrvatska abeceda ima 30 slova. Vokali hrvatskoj jezika su izrazito „čisti“. Naglasni sustav sastoji se od četiri naglasaka, a čistoća vokala daje hrvatskom jeziku melodičnost (<https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=89EC341E644D4919!720&ithint=file%2cdocx&app=Word&authkey=!AL9tq8DOo3a1ZP0>).

2.1. Standardizacija hrvatskog jezika

Prva hrvatska gramatika Bartola Kašića pisana je čakavskom i štokavskom stilizacijom. Ukoliko se ona smatra početkom standardnog jezika. Može se uočiti da je štokavska stilizacija u samim temeljima standardizacije te postoji dosta primjera jedne narječne stilizacije kao temelja hrvatskog književnog jezika. Među njima su: hrvatski pisci dubrovačkog kruga (petrarkisti, M. Držić, I. Gundulić i dr.), prva hrvatska gramatika Bartola Kašića, rječnik Jakova Mikalje, hrvatski pisci i jezikoslovci 18. stoljeća u Slavoniji i bosanski pisci franjevačke provincije Bosne Srebrne od Jadranskog mora do Budima u 18. stoljeću. Sve navedeno je utiralo put hrvatskoj štokavštini u postajanju temeljem hrvatskog standardnog jezika do čega je došlo za vrijeme hrvatskog narodnog preporoda kada su svi Hrvati prihvatili hrvatski književni jezik temeljen na štokavskoj stilizaciji uz sudjelovanje ostalih dvaju narječja. Ono što treba naglasiti je činjenica da u nijednom razdoblju povijesti hrvatskog književnog jezika nije bila na snazi koncepcija hrvatskog književnog jezika u kojoj bi vladalo tzv. jedno narječnočinstvo, odnosno nikada u povijesti hrvatskog književnog jezika nije prevladalo mišljenje da bi trebala jedna narječna stilizacija biti isključiva osnovica hrvatskog književnog jezika (<https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=89EC341E644D4919!716&ithint=file%2cdocx&app=Word&authkey=!AG0AuCNbOhCoTes>).

Krajem 19. te početkom 20. stoljeća takvo mišljenje o jednom, štokavskom narječju kao temeljnom i isključivom u hrvatskom književnom jeziku zastupala je filološka škola hrvatskih vukovaca koju je predvodio Tomo Maretić. Podržavali su one perspektive na književni jezik koje je zagovarao srpski jezikoslovac Vuk Stefanović Karadžić. Iako je škola hrvatskih vukovaca imala dobru potporu u politici, ona u Hrvatskoj nikada nije u potpunosti zaživjela jer nije bila dio hrvatske književnojezične tradicije. U Hrvatskoj je oduvijek prevladavala svijest da hrvatski književni jezik treba temeljiti na sva tri hrvatska narječja.

Odupiranje štokavskoj isključivosti hrvatskih vukovaca bilo je tijekom cijelog razdoblja prevlasti škole hrvatskih vukovaca. Najveći književnici bili su protiv takve koncepcije te su svi oni progovorili u stilu „neštokavski“ iako su pisali i na standardu. Oni su nastojali upozoriti da Hrvati ne mogu nikada ni u književnom jeziku zanemariti svoje neštokavske narječne stilizacije. Iz navedenog proizlazi da se hrvatski književni jezik, jezik pismenosti oduvijek gradio s prisutnošću sva tri hrvatska stilizacija (<https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=89EC341E644D4919!716&ithint=file%2cdocx&app=Word&authkey=!AG0AuCNbOhCoTes>). Od hrvatsko narodnog preporoda svi su Hrvati prihvatili jednu narječnu stilizaciju, štokavsku, kao temeljnu, a ostale dvije sudjelovale su u hrvatskoj standardizaciji (http://www.azoo.hr/images/izdanja/Nestandardni_hrvatski.pdf).

Vukovci su kao osnovu hrvatskog standardnog jezika odabrali novoštokavski dijalekt te su na taj način pokrenuli bitna pitanja koja su se u budućnosti počela postavljati, a ona su se odnosila na odnos hrvatskog i srpskog jezika. Navedena pitanja dovela su do brojnih sporova koji su bili vezani uz koncepciju jezika, odnosno postavljalo se pitanje da li se radi o jednom jeziku (hrvatskosrpskom/srpskohrvatskom) ili dva zasebna jezika (hrvatski i srpski). Također, postavljalo se pitanje da li se može govoriti o varijantama jednog jezika. Koncepcija vukovaca, koju je predvodio Tomo Martići, zalagala se za štokavski purizam. Na taj način jezik bi se očistio od kajkavskih i čakavskih riječi i uveli bi se štokavski ekvivalenti, a to bi jezik još više približilo Vukovoj koncepciji. Ovakva koncepcija dovela je do različitih problema, među kojima je i zanemarivanje stare hrvatske baštine te starije hrvatske književnosti koja se temelji na sva tri narječja (Jonke, 1968).

Pojavom Hrvatskog pravopisa Ivana Broza, Gramatike i stilistike hrvatskog ili srpskog književnog jezika Tome Maretića te Rječnika hrvatskog jezika Franje Ivekovića i Ivana Broza postavljeni su temelji za daljnji razvoj hrvatskog književnog jezika u 20. stoljeću utemeljenog na novoštokavskim ijekavskim govorima i fonetskom pravopisu. Broz se u svojem pravopisu odmakao od 19. stoljeća jer je njegov pravopis bio fonološki i temeljen na Vukovom načelu: piši kako govoriš. Temeljna primjedba Maretićevoj Gramatici odnosila se na primjere iz Daničićevih i Karadžićevih djela jer je time zanemario stoljetnu hrvatsku književnu tradiciju. Ista kritika odnosila se i na Ivekovićev i Brozov Rječnik.

U drugoj polovici 20. stoljeća u Novom Sadu je organizirana „anketa o pitanjima srpskohrvatskog jezika i pravopisa“ u kojoj je 110 književnika, lingvista i javnih radnika iznijelo svoj stav o jezičnim problemima u Letopisu Matice srpske. Pitanja su se odnosila na pravopis, pismo i rječnik književnog jezika. Pritom je zaključeno da su i ijekavski i ekavski govor te latinica i ćirilica ravnopravne te da postoji jedan zajednički jezik Hrvata i Srba (Jonke, 1971).

Također, donijeta je i odluka o izradi zajedničkog pravopisa i rječnika te je 1960. izdan Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika koji je na pisan na latinici i ijekavici te Pravopis srpskohrvatskog književnog jezika napisan ćirilicom i ekavicom. Sedam godina kasnije izašao je Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika i Rječnik srpskohrvatskoga književnog jezika. Izrada ovog rječnika i polemike vođene između hrvatske i srpske strane dovele su do brojnih promišljanja o dvjema varijantama hrvatskosrpskoga jezika (Jonke, 1971).

2.2. Varijante u jeziku

Pojedini jezikoslovci mišljenja su da postoji istočna i zapadna varijanta dok drugi pod terminom varijante podrazumijevanju bilo koju terensku razliku u jezičnoj praksi standardnog jezika. Brozović je mišljenja da se kod hrvatskosrpskog standardnog jezika može govoriti samo o dvije varijante – istočnoj (beogradskoj ili srpskoj) i zapadnoj (zagrebačkoj ili hrvatskoj). No, pojedini jezikoslovci govore i o vojvođanskoj, bosanskohercegovačkoj i crnogorskoj varijanti (Brozović, 1969).

Da bi Brozović potkrijepio stav kako su najprikladniji termini hrvatska i srpska varijanta, iznio je šest objašnjenja varijanti. Varijante se javljaju u nacionalno nehomogenim standardnim jezicima i one su adaptacija jedinstvenog standardnog jezika tradiciji i suvremenim potrebama nacija kao definiranih etno-socioloških formacija (Brozović, 1969).

U tom kontekstu, varijante su zakonite pojave u nehomogenim standardnim jezicima. Varijanta funkcionira kao nacionalno homogen standardni jezik te razlike među varijantama gotovo da ne utječu na strukturu hrvatskosrpskog jezika. One imaju zajednički sustav normi i dublete koje je moguće zamijeniti u okviru istog sustava te ih navedeno razlikuje od dva standardna jezika u okviru istog dijasistema u kojem postoje dva sustava normi. Nadalje, one su jezično-sociološke pojave te prema dijalektima odnose se isto kao i standardni jezik. Iz navedenog proizlazi da se ne smiju miješati s regionalnim ili lokalnim prostorima u kojima se upotrebljava neka jezična pojedinost.

Varijante standardnog jezika izgrađene su jedinice s kompleksnim jezičnim i izvanjezičnim osobinama, s funkcijama koje vrši standardni jezik u nacionalno homogenim jezicima te ih treba razlikovati od onih nedefiniranih, na kojima dolazi do spajanja različitih osobina varijanata ili onih definiranih upotrebom pojedinačnih jezičnih osobina samog standardnog jezika, primjerice, ijekavska i ekavska zona (Brozović, 1969).

Lingvističko jedinstvo hrvatskosrpskog jezika ne može se ugroziti priznavanjem postojanja varijanti. Problem nastaje s adaptacijom tekstova. Srpska strana često prigovara adaptaciji tekstova koja se odvija u Hrvatskoj te zaboravlja da se jezik ne smije nametnuti, već svaki narod ima pravo izabrati jezik. Ukoliko bi se tekstovi ostavi neadaptirani, javio bi se novi

problem. Puno više tekstova, dokumenata i sličnih tiskovina dolazi s istoka na zapad pa bi tako srpska varijanta nadjačala hrvatsku jer je malen broj tekstova koji idu prema istoku.

Razvoj standardnog jezika u Hrvatskoj tekao je prirodnim putem, bez umjetnog forsiranja koji bi dovelo do usporenja i produživanja razvojnog puta jezika. Nametanja različitih pravila sa srpske ili hrvatske strane, koja bi utjecala na varijante hrvatskosrpskog jezika, bilo bi kršenje osnovnih ljudskih prava o mogućnosti izbora i odlučivanja o vlastitom jeziku.

3. KAJKAVSKO NARJEČJE

Hrvatski jezik ima tri narječja: kajkavsko, štokavsko i čakavsko. Kajkavsko narječje je ime dobilo na temelju upitne zamjenice –kaj. Ova upitna zamjenica jest temelj kajkavskog narječja (<https://www.lektire.hr/kajkavsko-narjecje/>).

3.1. Povijesni razvoj kajkavskog narječja

Kajkavština, u smislu formalne jezične dijatopijske jedinice, identificirana je od 10. stoljeća. Tada se kajkavština izdvojila od zapadnog južnoslavenskog prajezika te je ostala u njegovom istočnom dijelu, kao dio srednjojužnoslavenskog jezika. Kajkavština se može prepoznati već u prvim zapisima iz 12. stoljeća. No, prva značajna djela na kajkavskom narječju nastala su tek u 17. stoljeću. Ta su djela pridonijela stvaranju kajkavskog književnog jezika (Mehkek, 2020).

Kajkavsko narječje je prije osmanskih osvajanja zauzimalo puno veći prostor, nego danas. Kajkavština je tijekom svoje povijesti očuvala mnogobrojne arhaične značajke u glasovlju, oblicima, sintaksi i leksiku. Od samih početaka kajkavsko narječje je bilo u užem jezičnom dodiru sa slovenskim jezikom i sjeverozapadnim dijelom čakavskoga narječja. Iz navedenog razloga su im brojne glasovne, morfološke, sintaktičke i leksičke osobine slične ili jednake. Navedene osobine su starije, nego u štokavskom narječju. Pojedine stare osobine kajkavskog narječja bile su u prošlosti zajedničke svim hrvatskim narječjima dok su se pojedine razvile samostalno na kajkavskom području (<https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=29817>).

Temeljne glasovne značajke suvremenog kajkavskog narječja su otvorenost, zatvorenost i diftongacija samoglasnika unutar brojnih mjesnih govora. „Poluglasi (ɤ, ɐ) dali su refleks zatvoreni ɛ (*dɤska* > *dɛska*, *pɤsɤ* > *pɛs*), jat (ě) je dao također ɛ (*bɛli*, *svɛt*, *dɛca*), ali se u većem dijelu Zagorja u dugim slogovima govori diftong *ie* (*biɛli*, *sviɛt*, *diɛcà*, *mliɛkɛ* itd.), stari nazalni ɔ dao je u (*mɔžb* > *muž*, *mɔtiti* > *mutiti*), ili zatvoreni ɔ (*mɔž*, *mɔtiti*), nazalni vokal ɛ dao je e, najčešće izrazito otvoren (ɛ, æ), (*pɛtɤ* > *pet* ili *pɛt*, *pæt*); silabički i dao je u (*pɤinɤ* > *pun*) ili ɔ (*pɔn*). U nekim govorima dugi samoglasnici razvili su se u diftong

(Bednja: *stâori*, *krēivēc*, *d'išă*, *gyêl* < *guol* prema štokavski *stari*, *krivac*, *duša*, *gol*). Slogotvorni *r* dobiva kadšto ispred sebe popratni samoglasnik (najčešće otvoreno *ɛ* ili *æ*: *pɛrst* ili *pærst*), osobito pod naglaskom; glas *l* na kraju riječi i na kraju sloga ostaje neizmijenjen (*rekel*, *znal*, *posel*, *poldan*: podne); stara suglasnička skupina *čr* obično ostaje neizmijenjena (*črn*, *črv*); stari glasovni skup *skj*, *stj* i *sk+e*, *i* daje *šč* (*dvorišče*, *proščenje*; ali ima i prijelaza *šč* > *š*: *dvoriše*); palatalni suglasnik *lj* često se depalatalizira (*prijatel*, *lubiti*); palatalni nazal *nj* nerijetko se zamjenjuje sa *jn* (*kojn*) ili *n* (*svinče*); nekadašnji palatalni *r'* čuva uza se palatalni element *j* (*zorja*, *morje*); stari prijedlog *vъ* i skupina *vъ* redovito se čuvaju (*v senci*, *vnuk*, *vzeti*); zvučni suglasnici na kraju riječi u apsolutnoj pauzi izgovaraju se bezvučno (*muš*, *zdraf*, *vrag*, mjesto *muž*, *zdrav*, *vrag*, usporedi *muža*, *zdravi*, *vraga*).“ (<https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=29817>).

Kajkavci često ne razlikuju *č* i *ć*. Nadalje, starija značajka kajkavskog narječja je gubitak glasa *i* u prijedlogu iz kada je navedeni prijedlog složen s drugom riječju (zgubil, zlizan i dr.). Brojni govori u morfologiji čuvaju starije nastavke, a to se posebno odnosi na nastavke za dativ, lokativ i instrumental množine imenica svih rodova. Gotovo u svim mjesnim govorima se izgubio poseban oblik za vokativ te se umjesto njega koristi nominativ. Jednosložne imenice muškog roda samo su s kratkom množinom te ne pretvaraju *k*, *g*, *h* u *c*, *z*, *s* (*duhi*, *vuki*), a genitiv množine muškog roda najčešće završava na *-ov/-ev* (*dečkov*, *konjev*). Genitiv ženskog roda množine je kratak (*lopat*). U komparativu se najčešće koristi stari nastavak *-eji* (*stareji*) ili nastavkom *-ši* (*bolši*).

„Pokazne zamjenice čuvaju u nominativu muškoga roda još stari oblik: *ov* (ali i: *oviê*, *tiê*, *oniê*).“, (<https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=29817>). Kod pridjeva djelomično je očuvanja imenska deklinacija dok se u konjugaciji izgubila upotreba imperfekta, aorista i glagolskog priloga prošlog. Buduće vrijeme izražava se svršenim oblikom prezenta glagola biti te glagolskim pridjevom radnim. Također, izražava se i prezentom svršenih glagola.

Jedno od obilježja kajkavskog narječja je i česta upotreba deminutiva i hipokoristika sa sufiksom *-ek*. U kajkavskom govoru prisutne su riječi iz njemačkog i mađarskog jezika (*beteg*, *betežan*, *šostar*, *tišler*) (<https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=29817>).

3.2. Klasifikacija i rasprostranjenost kajkavskog narječja

Ivšić je dao temeljnu klasifikaciju kajkavskih govora. No, njegovom klasifikacijom nisu obuhvaćeni goranski govori. „Prema odmaku od osnovne kajkavske akcentuacije, odnosno razvoju neocirkumfleksa i zastupljenosti unakrsne metatonije cirkumfleksa i akuta te metatakse, utvrdio je dvije grane i četiri skupine kajkavskih govora: konzervativnu (zagorsko-mađarske, donjosutlansko-žumberačke govore) i revolucionarnu (turopoljsko-posavske i križevačko-podravske govore) (Vranić, Zubčić, 2018: 525).

Brozović je dao proširenu klasifikaciju kajkavskog narječja. Podijelio ga je na šest dijalekata te je izdvojio prigorski govor. Lončarić je ponudio prema naglasnim kriterijima, zastupljenosti jednačenja jata i šva te stražnjega nazala i slogotvornoga l najsloženiju, ali i najprecizniju podjelu kajkavskog narječja. „Najveći dio tih dijalekata čine središnji dijalekti u kojima se i danas ovjeravaju osnovne kajkavske značajke: samoborski, gornjosutlanski, bednjansko-zagorski, varaždinsko-ludbreški, međimurski (dijelom), podravski, sjevernomoslavački, glogovičko-bilogorski, gornjolonjski, donjolonjski, turopoljski i vukomeričko-pokupski.“ (Vranić, Zubčić, 2018: 525).

S obzirom na izgovor jata, glavne kajkavske inačice su (Franc, 2017):

- „većina izgovara *ę* (zatvoreno *e*) ili ekavski, no taj */ę/* nije isti glas kao u štokavskim govorima, već je riječ o glasu između */e/* i */i/*. Takav sustav je sličan francuskom, portugalskom ili talijanskom sustavu sa 7 samoglasnika (odnosno sa više vrsta *e*). Iako se u hr. ortografiji taj glas obično piše kao *e* izgovara se njemu sličnim prijelaznim vokalima;
- dio govornika ima i poseban izgovor za dugi jat kao dvoglas */ie/* (kratki jat im je zatvoreno ekavski), a tih je najviše u arhaičnoj kajkavici Hrvatskog Zagorja. To je dvoglas koji odgovara (i)jekavskom izgovoru u štokavskim govorima, a koji se razvio (kao i kod svih hrvatskih govora) diftongiranjem zatvorenog *e* (originalnog jata).
- neki stručnjaci za treću inačicu uzimaju *ikavske* kajkavce koji jat izgovaraju kao */ii/*, ili su poluikavci pa ga dijelom izgovaraju kao */ii/* ili */ié/*. Danas se takvi ikavski kajkavci nalaze mjestimice u Fužinama, lokvama, uz rijeku Dobru, Ozalj, dio Žumberka, zapadno Turopolje (Horvati i Zdenčina, vidi seobe Hrvata iz Pounja u Prekokuplje u 16. st.), donja Sutla iznad Zaprešića (Brdovec, Marija Gorica), dijelom Slovensko Primorje

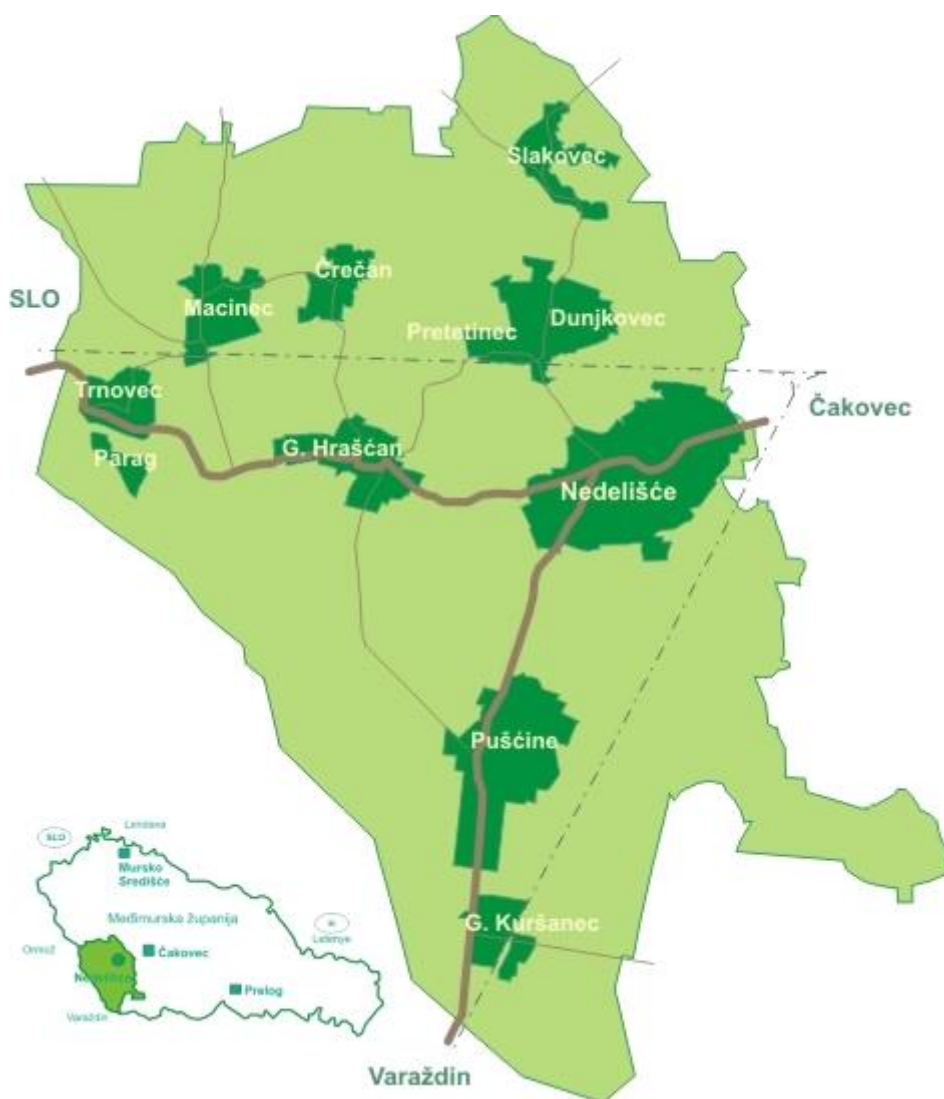
i Bela Krajina(tzv. ikavska slovenščina), središnje Gradišće u Austriji, te u Slovačkoj (izbjegli od Kostajnice), kao i u sjevernoj Istri oko Buzeta (taj je govor čakavski) itd. U doba Zrinskih i Frankopana je slična kajkavska ikavica na prostoru od Istre do Međimurja bila javni govor hrvatske plemićke elite, tj. nesuđeni prethodnik kasnijega književnog standarda. Mnogi od tih govora nastali na čakavskoj osnovi ili miješanjem sa čakavskim (i šćakavskim) govorima“.

Kajkavsko narječje najviše se prostire na sjeverozapadnom i središnjem dijelu Hrvatske: Zagreb i Prigorje, Međimurje, Podravina, Hrvatsko Zagorje, Žumberak, Turopolje, Moslavina, Pokuplje i Gorski kotar. Danas kajkavskim govori 31% Hrvata (Franc, 2017).

4. OPĆINA NEDELIŠĆE

Nedelišće ima jedanaest naselja u kojima živi 12.028 stanovnika. Po broju stanovnika te po površini od 58,33 km četvornih najveća je općina u Međimurskoj županiji. S južne strane Općina Nedelišće omeđena je rijekom Dravom dok je sa sjeverozapadne strane omeđena brežuljci. Kroz naselja općine, koja na zapadu graniči sa Slovenijom, prolaze značajni međunarodni cestovni i željeznički pravci koji čine most iz srednje Europe prema unutrašnjoj Hrvatskoj te prema Jadranu i južnoj Europi (<https://www.nedelisce.hr/hr/opcina-nedelisce>).

Slika 1. Geografski položaj Općine Nedelišće

Izvor: <https://www.nedelisce.hr/hr/opcina-nedelisce>

4.1. Povijest Nedelišća

Na području današnjeg Nedelišća početkom 13. stoljeća nalazilo se naselje koje je bilo posjed gospodara Međimurja. Kao župa Nedelišće se spominje u prvom popisu župa Zagrebačke biskupije iz 1334. godine. U 15. stoljeću Nedelišće je dobilo status trgovišta, a što je značilo da je steklo i pravo održavanja sajмова. Godine 1498. u Nedelišću je bila otvorena carinarnica te je, uz Zagreb i Varaždin, postalo jednim od najvažnijih tridesetničkih mjesta u Hrvatskoj.

Od 15. stoljeća oko župne crkve postupno se oblikovala jezgra današnjeg naselja Nedelišća. U 15. i 16. stoljeću zabilježen je značajan gospodarski i demografski uspon Nedelišća. To je posebno došlo do izražaja otkako su Zrinski postali gospodarima Međimurja, a time i Nedelišća (1546.-1691.). Godine 1570. Juraj IV. Zrinski osnovao je u Nedelišću tiskaru. U njoj su tiskana djela protestantskih pisaca, a 1574. u njoj je tiskana prva hrvatska svjetovna knjiga (na kajkavskom), Decretum. To je bio Pergošićev prijevod s latinskog Tripartituma, zbirke običajnog prava mađarskoga pravnika I. Verboczy-a. Tiskara je potom premještena u Varaždin, a nakon toga u Mađarsku. Godine 1664. u lovu kraj sela Kuršanec, nedaleko od Nedelišća, poginuo je hrvatski ban Nikola Zrinski (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43212>).

Nedelišće je ime dobilo po nedjelji, danu štovanja Presvetog Trojstva te je navedenom danu posvećena lokalna župa. Gospodarski značaj Nedelišća datira još iz srednjeg vijeka kada je Nedelišće bilo veliko trgovište koje je okupljalo različite zanatlije i obrtnike dok su mještani organizirali sajmove.

Nedelišće je neko vrijeme predstavljalo i važno međimursko kulturno središte. Primjerice, u doba Zrinskih tamo je djelovao bogati kulturni život (<https://regionalni.com/darko-dania-nedelisce-prije-svega-obiluje-marljivim-ljudima/>).

4.2. Društvo i kultura Nedelišća

Suvremeno Nedelišće poznato je malim poduzetnicima i poljoprivrednicima koji su okupljeni unutar Udruge poduzetnika i obrtnika Općine Nedelišće. Oni se jednom godišnje

okupljaju i na Međimurskom sajmu poduzetništva (MESAP) (<https://regionalni.com/darko-dania-nedelisce-prije-svega-obiluje-marljivim-ljudima/>).

Na području Nedelišća djeluju i brojne udruge (Udruga za autizam Pogled, Udruga žena Općine Nedelišće, Udruga uzgajivača malih životinja i dr.). Navedene udruge organiziraju brojne manifestacije o tematska događanja. Također, sudjeluju u brojnim humanitarnim aktivnostima.

Nedelišće ima i bogatu kulturnu baštinu. Ona se očituje u izložbama i manifestacijama kao i u vrijednim kulturnim spomenicima. Neka od događanja i sadržaji koji se mogu posjetiti u Nedelišću su: Izložba ručnih radova, Tiskarska preša iz adavnina, Horvatova kovačnica, Obelisk Nikoli Zrinskom, Čigra, Naselje starih kuća, Zoološka zbirka Andrije Lesingera, Rodna kuća dr. Ivana Novaka, Rodna kuća Josipa Vrhovskog i dr.

Slika 2. Obelisk Nikoli Zrinskom

Izvor: <https://www.tz-nedelisce.hr/sto-posjetiti/kultura-bastina/>

Najvažnije manifestacije u Međimurju su: Dani zahvalnosti, Maškare, Martinje, Žetva pre Mamici, Međimurske popevke, Međimurska izložba malih životinja, Biciklijada Stazama

Općine Nedelišće, Sajam cvijeća i dr. U Općini Nedelišće može se posjetiti i akumulacijsko jezero HE Čakovec, Ribnjak Jegerseg, Ribnjak Gornji Hrašćan, Izletište Ribnjak Črečan, Platana, Rijeka Drava – stari tok i dr. Općina ima i veliku sportsku dvoranu namijenjenu atletskim vježbama za sve uzraste.

Danas je Nedelišće prepoznatljivo na turističkoj karti Međimurja te kao takvo privlači sve više posjetitelja koji u ovo mjesto dolaze ciljano, odnosno povodom nekog događanja ili poradi razgledavanja prirodnih i kulturnih značajki ovog kraja.

5. JEZIČNE OSOBINE GOVORA NEDELIŠĆA

Govor Nedelišća uvršten je macinečku podskupinu, odnosno u prijelazni govor između srednjeg i gornjeg poddijalekta. To su prijelazni govori između stanetinečke i čakovečke skupine govora (Blažeka, 2008).

5.1. Imenice

Imenice muškog roda, kada označavaju nešto neživo, imaju jednake oblike u genitivu i akuzativu dok se u instrumentalu nije očuvala razlika između nekadašnjih mekih i jedanaest tvrdih osnova. Osim navedenog, koristi se samo kratka množina. Genitiv množine imenica muškog roda obilježen je nastavkom –i dok se u dativu, lokativu i instrumentalu množine koristi nastavak –aj (Blažeka, 2008).

Tablica 1. Nastavci za imenice muškog roda u govoru Nedelišća

Jd.		Mn.	
N	<i>-Ø</i>	N	<i>-i</i>
G	<i>-a</i>	G	<i>-uf, rj. -i, Ø</i>
D	<i>-u</i>	D	<i>-aj, -um</i>
A	<i>=G/N</i>	A	<i>-e</i>
L	<i>-u, -o</i>	L	<i>-aj, -i, -ima</i>
I	<i>-um, -om</i>	I	<i>-aj, -i, ima, rj. -imi, -ami</i>

Izvor: Blažeka, Đuro 2008. Međimurski dijalekt. Čakovec, Matica hrvatska

Kada je riječ o imenicama srednjeg roda kojima se označava mladunče od životinje, rijetkost je njihova korištenja u množini u obliku koji uključuje nejednakosložnu promjenu, odnosno s mormemom –et. Lokativ jednine obilježen je očuvanjem morfema –i dok je u dativu, lokativu i instrumentalu množine najčešći nastavak –aj.

Tablica 2. Nastavci za imenice srednjeg roda u govoru Nedelišća

Jd.		Mn.	
N	<i>-o/-e, -o</i>	N	<i>-a, -e</i>
G	<i>-a</i>	G	<i>-i(h), -i, -Ø, -a, -e</i>
D	<i>-u, -e, -i</i>	D	<i>-m (-am)</i>
A	=N	A	=N
L	= <i>m.r.</i>	L	<i>-e(h), -i(h), -a(h), -aj, -ima</i>
I	<i>-om/-em, -om</i>	I	<i>- m (-ami), -aj</i>

Izvor: Blažeka, Đuro 2008. Međimurski dijalekt. Čakovec, Matica hrvatska

Unutar e-deklinacije ne postoji razlika između deklinacije imenica ženskog roda i imenica muškog roda. Kada je riječ o dativu i lokativu jednine, najčešće se koristi morfem –i dok se u instrumentalu jednine najčešće koristi morfem –om. Genitiv množine obilježen je morfemom –i dok su dativ, lokativ i instrumental množine obilježeni morfemom –aj.

Kod imenica ženskog roda koje završavaju suglasnikom najčešće je zadržana stara deklinacija. Do promjene je došlo u smislu fakultativnog sinkretizma kod dativa, lokativa i instrumentala množine na –ima ili –i (Blažeka, 2008).

5.2.Pridjevi

Kod pridjeva je od tri deklinacije iz praslavenskog jezika formirana jedna deklinacija. Osim pridjeva, po ovoj deklinaciji se dekliniraju i pridjevske zamjenice, redni brojevi i participi. Ipak, postoje i iznimke i to u nominativu jednine muškog roda te u jednini ženskog roda kod koje prevladava imenička deklinacija. Kako navodi Blažeka (2008: 131): „za tvorbu sintetičkoga komparativa uglavnom se upotrebljavaju morfemi –š i –eš, na koje dolaze morfemi za rod i broj“ (bojši, sariša i dr.).

Do alternacije u komparativu suglasnika s –j dolazi kod pridjeva s osnovom na –d te kod pridjeva krotek koji ima osnovu na –t. Prilozi bole i već koriste se za tvorbu perifrastičkog komparativa dok se superlativ tvori od komparativa pomoću prefiksa naj/nej. Kod tvorbe superlativa mogu se koristiti prilozi najbolje ili najveć.

5.3.Zamjenice

Kajkavsko narječje, kada je riječ o neživom, koristi zamjenicu kaj. Iznimno je često korištenje etičkog dativa si (zamjenice sebe/se). Tablica 3 prikazuje deklinaciju osobnih zamjenica unutar međimurskog dijalekta.

Tablica 3. Deklinacija osobnih zamjenica

Jednina	N	<i>jo</i>	<i>ti</i>	
	G	<i>mene</i>	<i>tebe</i>	<i>Sebe</i>
	D	<i>meni/mej/mi</i>	<i>tebi/tej/ti</i>	<i>sebi/sej/si</i>
	A	<i>mene/me</i>	<i>tebe/te</i>	<i>sebe/se</i>
	L	<i>meni/mej</i>	<i>tebi/tej</i>	<i>sebi/sej</i>
	I	<i>menom</i>	<i>tobom</i>	<i>Sobom</i>
Jednina	N	<i>on</i>	<i>ona</i>	<i>Ono</i>
	G	<i>(n)jega,</i>	<i>(n)je</i>	<i>(n)jega, ga</i>
	D	<i>(n)jemo,mo</i>	<i>njoj, joj, ji</i>	<i>(n)jemo, mo</i>
	A	<i>(n)jega, ga</i>	<i>(n)jo</i>	<i>(n)jega</i>
	L	<i>(n)jemu</i>	<i>(n)joj</i>	<i>(n)jemu</i>
	I	<i>(n)jim</i>	<i>(n)jom</i>	<i>(n)jim</i>
Množina	N	<i>mi</i>	<i>vi</i>	<i>oni, one, ona</i>
	G	<i>nas</i>	<i>vas</i>	<i>(n)jih</i>
	D	<i>nam</i>	<i>vam</i>	<i>(n)jim, im</i>
	A	<i>nas</i>	<i>vas</i>	<i>(n)jih, (n)je, ih, je</i>
	L	<i>nas, nami</i>	<i>vas, vami</i>	<i>(n)jimi</i>
	I	<i>nami</i>	<i>vami</i>	<i>(n)jimi</i>

Izvor: Blažeka, Đuro 2008. Međimurski dijalekt. Čakovec, Matica hrvatska

Oblici u dativu osobne zamjenice za prvo i drugo lice i u dativu povratne zamjenice mogu imati j, primjerice, sej, tej i dr. Umjesto povratno-posvojne zamjenice može se koristiti i posvojna zamjenica. Specifičnost većine međimurskih govora jest da se uz zamjenice ti, ta, to koriste i oblici toti, tota, toto. Također, u većini međimurskih dijalekata za živo se koriste zamjenice što i ko. Pridjevske zamjenice se koriste kao: kerī, kera, keru. Ove se zamjenice dekliniraju kao pridjevi.

Šteri i koji imaju isto značenje u korištenje. Upitno-odnosne zamjenice koje se uvrštavaju u neodređene zamjenice su:

- a) za živo nešči/nešče, nišči/nišče
- b) za neživo: nekaj, ništ, nič, nikaj.

Kod zamjениčkih pridjeva za većinu su međimurskih govora karakteristični oblici na – š: kakši, uvakši, nikši, takši i dr.

5.4. Brojevi

U pojedinim međimurskim govorima pojavljuje se deklinacija brojeva do deset. U govoru Nedelišća dekliniraju se samo brojevi do 4. Navedeni brojevi dekliniraju se kao pridjevi (Blažeka, 2008). Broj jedan se pojavljuje u dva oblika: jedan i jen. Redni se brojevi dekliniraju kao oblici pridjeva određenog vida.

5.5. Glagoli

U odnosu na praslavensko vrijeme, smanjen je broj glagolskih kategorija. Tako su se potpuno izgubili aorist (osim oblika bi kojim se tvore kondicionali), imperfekt, prilog prošli, pasivni particip prezenta i dvojina. U međimurskom dijalektu glagoli imaju sljedeće kategorije (Blažeka, 2008):

1. aspekt (svršeni i nesvršeni vid)
2. sustav paradigmi za izricanje vremena (prezent, perfekt, futur, pluskvamperfekt)

3. sustav paradigmi za izricanje načina (indikativ, imperativ, kondicional I. i II., optativ)
4. stanje (aktiv, pasiv)
5. broj (jednina, množina)
6. lice (tri lica)
7. sustav infinitivnih oblika (infinitiv, supin, prilog sadašnji, pridjev radni, pridjev trpni, imenica).

Unutar velike većine govora razlikuju se infinitiv i supin te se kajkavsko narječje ubraja među rijetke slavenske idiome unutar kojih je sačuvan supin. Supin se koristi kao dopuna glagolima kretanja te se koristi samo kod nesvršenih glagola (Lončarić, 1996).

Kada je riječ o izricanju prošle radnje, u svim govorima postoji perfekt (opće prošlo vrijeme), a on se tvori od nesvršenog prezenta glagola biti i glagolskog pridjeva radnog. U nekim govorima postoji i pluskvamperfekt koji se tvori od perfekta glagola biti i pridjeva radnog (Lončarić, 1996). Učestale radnje koje se ponavljaju mogu biti izrečene kondicionalom I. Aorist je u svim oblicima isti te se koristi samo za tvorbu kondicionala I. i II.

Unutar međimurskog dijalekta postoji samo jedna paradigma za izricanje budućeg vremena. Budućnost se izriče i prezentom. Futur je tvoren svršenim prezentom glagola biti i glagolskim pridjevom radnim. Tablica 4 prikazuje gramatičke morfeme za prezentu koji se koriste u međimurskom dijalektu.

Tablica 4. Gramatički morfemi za prezent

	Jednina	množina
1.	-m	-mo
2.	-š	-te, -ste
3.	-	-o, -e, -jo, -do

Izvor: Blažeka, Đuro 2008. Međimurski dijalekt. Čakovec, Matica hrvatska

U međimurskom dijalektu imperativ nema morfem –e koji potječe od jata u praslavenskom jeziku. Osim morfema –i, na njih se dodaju morfemi za lice i broj. Kondicional II. je vrlo rijedak u kajkavskom govoru. Kondicional I. jest tvoren od glagolskog pridjeva radnog svršenih i nesvršenih glagola te od aorista pomoćnog glagola biti (Blažeka, 2008).

Glagolski pridjev radni tvoren je od infinitivne osnove, morfema –l i morfema za rod i broj (-, -a, -o, -i, -e, -a). Ima 6 oblika: po 3 roda za jedninu i množinu. Pridjevom radnim tvore se perfekt, futur, kondicional I. i II., pluskvamperfekt i optativ. Morfem –l za muški rod jednine tek je djelomično sačuvan. U govoru Nedelišća prisutni su nastavci –o i ʉ.

Glagolski pridjev trpni u kajkavskom narječju je jedini pravi očuvani particip. On može imati sve osobine pravog pridjeva: stari oblik određenog vida i stari oblik neodređenog vida te komparaciju. Redovito zadržava opreku svršenost-nesvršenost te se tvori od prijelaznih glagola. Koristi se za tvorbu svih pasivnih konstrukcija. Također, može se koristiti kao pravi pridjev (Blažeka, 2008). Tvori se od infinitivne ili prezentske osnove morfema –n, -en, -jen i –a, -o, -i i –e.

Većem broju govora razvio se poseban nepromjenjivi oblik glagolskog priloga. On izriče popratnu radnju, paralelnu s drugom radnjom. U velikoj većini govora izgubio se glagolski prilog prošli.

5.6. Prilozi

Svaka značenjska skupina priloga određena je pitanjem koje je i sam prilog, odnosno mjesni, vremenski, uzročni, količinski ili načinski prilog. Također, postoje i modni prilozi kojima se može izreći skretanje dijaloga u smjeru pomirljivosti. Pak (po) se dodaje većini ostalih modnih priloga zbog pojačavanja tvrdnje. No, također, može se pojaviti zasebno. Naglašeni ili nenaglašeni dio općih zamjenica ili priloga u kojima je prvi dio neka odnosno-upitna riječ kojim se ističe neodređenost ima u međimurskom dijalektu različite oblike.

5.7. Veznici, uzvici i čestice

U živom govoru Nedelišća prevladava parataktični stil što upućuje na činjenicu da ne postoje brojni veznici. Neki od veznika koji se koriste u ovom govoru su: a, ako, či, ali, dok, i, eli, nek, pak, niti i dr. To ukazuje na činjenicu da se pojavljuju sastavni, rastavni, suprotni, načinski, vremenski i pogodbeni veznici.

Unutar međimurskog dijalekta identificirani su brojni uzvici. Razlog tome je što je nekadašnji seoski način života podrazumijevao iznimno blizak kontakt sa životinjama (Blažeka, 2008). Neke od čestica koje se govore u govoru Nedelišća su: se, ve, te, pa, pak i dr. (Blažeka, 2008).

5.8. Prijedlozi

Prijedlozi su sastavi dio međimurskog dijalekta. Među češćim prijedlozima korištenima u ovom dijalektu su v i f. Tablica 5 prikazuje korištenje prijedloga u govoru Nedelišća.

Hrg (1996) navodi: „varijantnom prijedlogu s genitivom s/z/š/ž značenje ovisi o tome je li postao od iz k'iem (s kim), ž nj'o (s njom), dok ispred samoglasnika dolazi najčešće kao zvučno z: z 'oaka (iz/s oka), (iz) ili s (s) ili mu je značenje gradivno (od) pa je tako: s k'omena (s/iz/od kamena), z dr'ieva (s/iz/od drveta), š čr'iešnje (s/iz/od trešnje). Iste su varijante tog prijedloga i s instrumentalom u značenju s: s a i bez iznimaka se rabi uz instrumental sredstva: p'iš'em z 'ualafku (pišem olovkom)“.

Tablica 5. Prijedlozi u govoru Nedelišća

Izvor:	
Genitiv	Za: <i>Ka bi za gotove peneze kupuvao.</i>
Do: <i>I tak te smo došli do auta.</i>	Lokativ
Z: <i>Reko pa da ne došlo z vojske dimo, ne.</i>	Na: <i>Da bomo tu ostali, na grunto.</i>
Dativ:	V: <i>Pa to te negda su tu bile v Črečani, to su bile, so so si povedali, najlepše zobave.</i>
K: <i>Leto dni je bila stara da je išo k vojski.</i>	Pri: <i>Ne bio pri vojski.</i>
Akuzativ	Instrumental
Čez: <i>Nesi mogo biti ka bi bio čez pol noči. (kroz)</i>	Z: <i>Ne znam z kim je bio negda na moru, z nekšim stricom.</i>
Na: <i>I v Sloveniju smo hodili, na ptujske toplice.</i>	Za: <i>Oni su tak kak ono za božjim hrptom.</i>
V: <i>I v Sloveniju smo hodili. (pokriva značenje standardnoga prijedloga o u lokativu)</i>	Ž: <i>I on je to te tak ijšo ka se ž jim pozdravjo.</i>

Izvor: Blažeka, Đuro 2008. Međimurski dijalekt. Čakovec, Matica hrvatska

Sve to upućuje na činjenicu kako je jezik Nedelišća, odnosno govor kojim se koriste mještani Nedelišća djelomično naslijeđen od praslavenskog jezika, a djelomično je posljedica prilagodbe suvremenim kretanjima u razvoju jezika i jezičnim potrebama suvremenog društva.

6. MALI RJEČNIK GOVORA NEDELIŠĆA

A

afinger – vješalica

afgust - kolovoz

afion - avion

afto – auto

aftomehaničar – automehaničar

amen - kraj

aspuh – ispušni otvor

B

bandera – električni stup

bebek – beba

bečar – čovjek neurednog života

bečariti - tulumariti

bedak – glupan

benkica – odjeća za bebe

besnoća - bjesnoća

beteg – bolest

bezežen – bolestan

bikec - bik

biti – tući

blejati – zuriti

bogec - siromah

bojša - bolja

bole – bolje

bračati – okretati

breg - brdo
britvica - žilet
breja – trudna živalinja
brnuti – okrenuti

C

cajger – kazaljka
canjki - krpe
cecek - sisa
ceh - račun
cendrati – plakati
cep – kvalitetna vinova loza
cifra – iznos
cimerman – krovopokrivač
cincerlinca – ledenica
cirkva - crkva
copernica - vještina
crikva – crkva
crknuti – uginuti
cujzek – mlado od kobile
cukati se – otimati se
cukur – bombon, šećer
curiti – padati
cvetje - cvijeće

Č

če – ako
čepeti – čučati
četrti - četvrti

čez - kroz
či – ako
čorav – slijep
čohati se – češkati se
črn - crn
čuča - kokoš
čuček – mlado pile
čuda – puno
čurka – krvavica
čvapnuti - kapnuti

D

da - kada
de - gdje
dečker – dječak
ded – djed
defekt - kvar
dekla - djevojka
delati – raditi
delati se norca nekome – rugati se nekome
delo - posao
den denes – dan danas
dežd - kiša
dimo – doma
dišati - mirisati
dojti glet – posjetiti koga
dopelati – dovesti
dotepesti se – doskitati se
dučan – trgovina
duha - miris
dvonajst – dvanaest

E

eli – ili

F

fabrika - tvornica

fačuk – vanbračno dijete

falaček - komadić

fara – župa

farbati - bojiti

fažol – grah

fčas – ubrzo

fčera – jučer

fejst – jako

fkasti – ukrasti

fkrej hititi – baciti u smeće

fletno - brzo

flučnuti – pljunuti

fonjek – krafna

foringa – zavjesa

foringaš – osoba koja prevozi teret iz usluge

fortuf – pregač

ftegnuti - povjeći

ftič – ptica

ftihuti – stišati se

fučkati – zviždati

furt - neprestano

G

gablec - użina
ganjek – hodnik
genuti – poći
gerdi – rużan
gingav - nestabilan
gjus – zloćest
globoko – duboko
gmajna - zemljište
gomb – gumb
greti se – grijati se
grunt – dvorište, imanje u nećijem vlasniřtvu
gustuvaje - svadba
gut – god
gut – vrat
gvirc – vrsta pića

H

hajdi – puno
hapiti – početi
hasen – korist
hasniti – biti od koristi
herbati - naslijediti
herbija - nasljedstvo
hiža – kuća
hižica – kućica
hmoji - zloćest
hmreti – umrijeti
hrpt – leđa
hudo – zlo, loše

I

icek – mlado od krave

iskati - tražiti

išče – još uvijek

itak - ipak

J

jafkati – jaukati

jajce – jaje

jal - zavist

je da

jega - njega

jen – jedan

jeni – neki

jeni-jeni – poneki

jo – ja

K

ka – kad

kača - zmija

kak – kako

kakšni - kakav

kalamper – krumpir

kesno – kasno

kiklja – haljina

kleti – psovati

klopec – krpelj

kmica - mrak
kolendar - kalendar
komaj – jedva
korta - karta
kotec – svinjac
kozlek - jare
kraglin – ovratnik
krasta – nečistoća
krastav - prljav
krčma - gostiona
kričati - vikati
krman – volan
krmaniti – upravljati vozilom
kupica – čaša
kujsek – psić
kuliko - koliko
kusa – kuja
kustura – džepni nožić
kušuvati – ljubiti se

L

lačen - gladan
lalovka – donja čeljust
lampaš – lampion
legnuti se – leći se
lefko - lako
lepilo - ljepilo
lesa – ograda
lešnjak - lješnjak
let - godina
leto – ljeto

levati - lijevati
lojtre - ljestve
ludstvo – ljudstvo
luknja - rupa
luknjasti – rupičast

LJ

ljef - lijev
ljobiti – ljubiti

M

mambrela – kišobran
mamica - prabaka
meša - misa
meti - imati
mje – mi je
mleko - mlijeko
močiti – mučiti
močiti – šutjeti
morti – možda
mrckati – stenjati

N

na zadje – na kraju
nabijavati – nabijati

nacejati se – previše piti
najrajši – najradije
nebre – ne može
nega - nije
negda – nekad
nešči - netko
nežejeni – neoženjen
nigdor – nitko
nikši - nikakav
nišči – nitko
nofž - nož
nor – lud
nucati – trebati

O

obed – ručak
oblek - oblak
obedovati - ručati
oblok - prozor
odvečer – predvečer
očale – naočale
of – ovaj
ofca – ovca
ofčevid - očevid
ofenziva - akcija
ofkočnica - okućnica
ofkop - ukop
okopati – okupati
osemnojt – osamnaest
osel - magarac
otkod – odakle

otoman - kauč

P

pajcek - svinja

pak – opet

pametuvati – pametovati

paper - biber

paradazj – rajčica

partveš - metrla

pazduh – pazuh

pegla - glačalo

pehati – bockati/dirati

penez – novac

pelati – voziti

pijača - piće

plehnuti – udariti po glavi

pleča - leđa

po – onda

podehnuti – pomirisati

poiskati – potražiti

pojglica - tava

pok – opet

pomalem – polako

ponoreti – poludjeti

popevati – pjevati

popevka - pjesma

posluhati – poslušati

poščukati – istrgati u komadiće

potepati se – skitati se

potrti - razbiti

povedati – reći

pozabiti – zaboraviti
predi – prije
preljati - prolijati
preskbeti – priuštiti si
prešparati – uštedjeti
prezle – krušne mrvice
preživeti – preživjeti
prifčiti se – priviknuti se
prosentu – provizija
pruslek – prskuk
pucka - djevojčica

R

raca - patka
rajngla – posuda za kuhanje
rajši – radije
raspelo - križ
raum – baš, upravo
rezdapnuti – raspuknuti
rešt - zatvor
rit – stražnjica
rivati – gurati
rjed – red
robača - košulja
rubec - marama
rupček – maramica

S

saki - svaki
se – sve
sejati – sijati
sejem - sajam
sejeno – svejedno
semaj - svima
senekoša – sjenokoša
sesti - sjesti
sikak – svakako
sikam – svuda
sinokoša - livada
skotati se – pasti
skula - rana
sliva - šljiva
sneha - snaga
sokorom – gotovo
spikati – izbosti
spominati se – razgovarati s kim
sprevod – sprovod
srmaški – jadni
stanuti - nagaziti
stariša – starija
starši – starija osoba
stopram – još i više
strošek - tročak

Š

ščava – napoj za svinje
šefla – zaimača

šekret - WC
šiblje - granje
šiškerlin – vrsta tjestenine
škarje - škare
škatula - kutija
škore – gumene čizme
škrneclin – papirnata kutija
škrlak - šešir
šlape – natikače
šlapertek – pokvareno jaje
šlic – zatvarač za odjeći
šljak – vrat
šmarnica – loša vinova loza
šolci – cipele
šos – suknja
špajz - smočnica
šporhet – štednjak
šrafinciger – odvijač
šhraklin - žarač
štacun - trgovina
šteri – koji
šteti – htjeti
štumfa – čarapa
šurc – radna odjeća
švic – znoj
švicati – znojiti se

T

takši - takav
te pa – potom
tetec – tetak

tij - ti
to – tu
tota – ta
tou pa tam – tu i tamo
toteга - toga
tretji – treći
tulikši – tolik

U

uni - oni

V

vanjkuš – jastuk
vauža – uže
vdrapnuti – udariti koga
ve – sad
vevre - čest
vjutro – ujutro
vmes – istovremeno
vrnuti – vratiti se
vučiti se – učiti se
vudriti – udariti
vugorek – krastavac
vujča – ujak
vujti – pobjeći
vum – van
vuni – vani
vura - sat
Vuzem – Uskrs
vužgati - upaliti

Z

zabadaf – uzalud
zadruga - trgovina
zafrklovati – zezati
zajtr - doručak
zapraf - zapravo
zapreti – zatvoriti
zavordati – zamutiti
zazvedati - saznati
zbaviti – obaviti
zdenec - bunar
zdizati – dizati
zišlo - izašlo
ziti se – naći se
zobava - zabava

Ž

žgati – peći
žganica – rakija
žmeknuti – iscijediti
žmirkati - treperiti
žmeten – težak

7. ZAKLJUČAK

U Hrvatskoj postoje tri narječja: kajkavsko- čakavsko i štokavsko. Svako od tih narječja može se podijeliti na više govora koji su posljedica različitih utjecaja. Tako se i kajkavsko narječje može podijeliti na više govora. Jedan od tih govora jest i govor Nedelišća. U ovom radu prikazan je mali rječnik govora Nedelišća.

U govoru Nedelišća sačuvane su karakteristike kajkavskog narječja, odnosno međimurskog dijalekta. Primjeri iz malog rječnika pokazuju da je refleks jata ekavski, da se sibilizacija i jotacija ne provode, naglasak se može naći na bilo kojem slogu (bez obzira na položaj riječi) i sačuvao se stari troakcentski sustav. Bitan čimbenik jest i obezvučenje na kraju riječi te je navedeno dosljedno sačuvano u govoru Nedelišća.

Također, postoje i brojne kontrakcije. Kada je riječ o upotrebi vokala, ona nije dosljedna što znači da se oni ponekad koriste, a ponekad ne. Jezik Nedelišća djelomično je pod utjecajem slovenskog jezika te kao posljedica još uvijek se može identificirati korištenje dvojine.

LITERATURA

1. Blažeka, Đuro 2008. Međimurski dijalekt. Čakovec, Matica hrvatska.
2. Franc, Z. (2017) Kajkavski književni jezik, <https://biramdobro.com/kajkavfski-knjizevni-jezik/>
3. Brozović, D. (1969) Rječnik jezika ili jezik rječnika? Varijacije na temu varijanata. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
4. Jonke, Lj. (1971) Hrvatski književni jezik 19. i 20. stoljeća. Zagreb: Matica hrvatska
5. Jonke, Lj. (1968) Razvoj hrvatskoga književnog jezika u 20. stoljeću. Zagreb: Zavod za slavensku filologiju
6. Lončarić, Mijo 1996. Kajkavsko narječje. Zagreb, Školska knjiga.
7. Mehkek, M. (2020) Govori podravskog dijalekta – projektna aktivnost u dječjim vrtićima, Kaj, 1(1-2), str. 105-121.
8. Općina Nedelišće, <https://www.nedelisce.hr/hr/opcina-nedelisce>
9. Vranić, S., Zubčić, S. (2018) Hrvatska narječja, dijalekti i govori u 20. st., u: Bičanić, A., Povijest hrvatskog jezika 5. knjiga: 20 stoljeće – prvi dio, Zagreb: Croatica, str. 525-579.
10. http://www.azoo.hr/images/izdanja/Nestandardni_hrvatski.pdf
11. <https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=89EC341E644D4919!716&ithint=file%2docx&app=Word&authkey=!AG0AuCNbOhCoTes>
12. <https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=89EC341E644D4919!720&ithint=file%2docx&app=Word&authkey=!AL9tq8DOo3a1ZP0>
13. <https://www.lektire.hr/kajkavsko-narjecje/>
14. <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=29817>
15. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43212>
16. <https://www.tz-nedelisce.hr/sto-posjetiti/kultura-bastina/>

IZJAVA O IZVORNOSTI RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mog rada te da se u izradi istoga nisam služila drugim izvorima osim onih koji su u radu navedeni.

Ana Baričević

